# VAI TRÒ CỦA ÂM NHẠC DÂN TỘC TRONG VIỆC BẢO TỒN VÀ PHÁT HUY BẢN SẮC VĂN HÓA TẠI CÁC TRƯỜNG ĐẠI HỌC

**Hoàng Thị Thu Hương**
**Khoa Ngoại ngữ, Trường Đại học Công nghệ Đồng Nai**

***Tóm tắt:*** *Trong bối cảnh toàn cầu hóa và hội nhập văn hóa hiện nay, việc bảo tồn và phát huy bản sắc văn hóa dân tộc đang trở thành một vấn đề cấp bách, đặc biệt trong môi trường giáo dục. Âm nhạc dân tộc, với vai trò là một phần quan trọng của di sản văn hóa, có tiềm năng lớn trong việc giữ gìn những giá trị văn hóa truyền thống trong các trường đại học. Bài nghiên cứu này nhằm phân tích vai trò của âm nhạc dân tộc trong việc bảo tồn và phát huy bản sắc văn hóa tại các trường đại học, từ đó đưa ra những khuyến nghị để phát triển hoạt động này trong các cơ sở giáo dục đại học.*

***Từ khóa:*** *Âm nhạc dân tộc, bảo tồn văn hóa, bản sắc văn hóa, trường đại học, hội nhập văn hóa, giáo dục đại học.*

# THE ROLE OF TRADITIONAL MUSIC IN THE PRESERVATION AND PROMOTION OF CULTURAL IDENTITY IN UNIVERSITIES

**Hoang Thi Thu Huong**
**Faculty of Foreign Languages, Dong Nai Technology University**

***Abstract****: In the context of globalization and cultural integration, the preservation and promotion of national cultural identity has become an urgent issue, especially in the educational environment. Traditional music, as an important part of cultural heritage, holds great potential in preserving traditional cultural values within universities. This study aims to analyze the role of traditional music in the preservation and promotion of cultural identity in universities, and to provide recommendations for developing this activity within higher education institutions.*

***Keywords:*** *Traditional music, cultural preservation, cultural identity, universities, cultural integration, higher education.*

*Nhận bài: 15/02/2025* *Phản biện: 17/03/2025* *Duyệt đăng: 21/03/2025*

## I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Âm nhạc dân tộc không chỉ là một hình thức nghệ thuật mà còn là một phương tiện quan trọng để truyền tải các giá trị văn hóa, lịch sử và bản sắc dân tộc. Trong bối cảnh xã hội hiện đại, với sự phát triển mạnh mẽ của công nghệ thông tin và sự hội nhập toàn cầu, các nền văn hóa truyền thống đang đứng trước nhiều thách thức trong việc duy trì và phát huy bản sắc của mình.

Các trường đại học là môi trường học tập và nghiên cứu của thế hệ trẻ, đóng vai trò quan trọng trong việc bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa dân tộc. Việc đưa âm nhạc dân tộc vào giảng dạy và các hoạt động ngoại khóa tại các trường đại học không chỉ giúp sinh viên hiểu rõ hơn về văn hóa dân tộc mà còn tạo cơ hội để họ thể hiện, phát triển tài năng âm nhạc và góp phần bảo vệ những giá trị văn hóa truyền thống.

Bài viết phân tích vai trò của âm nhạc dân tộc trong việc bảo tồn và phát huy bản sắc văn hóa tại các trường đại học, từ đó đề xuất các giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả của việc áp dụng âm nhạc dân tộc trong giáo dục.

## II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

### 2.1. Âm nhạc dân tộc và bản sắc văn hóa

Âm nhạc dân tộc không chỉ là một hình thức nghệ thuật mà còn là cầu nối gắn liền giữa quá khứ và hiện tại, giúp con người hiểu rõ hơn về truyền thống và cội nguồn của dân tộc mình. Mỗi dân tộc trên thế giới, đặc biệt là những dân tộc có lịch sử và nền văn hóa lâu đời như Việt Nam, đều có những thể loại âm nhạc riêng biệt, mang đậm dấu ấn bản sắc văn hóa đặc thù. Những hình thức âm nhạc này thường được truyền từ thế hệ này sang thế hệ khác, phản ánh những giá trị lịch sử, tinh thần, phong tục và tín ngưỡng của cộng đồng.

Ở Việt Nam, âm nhạc dân tộc vô cùng phong phú và đa dạng, bao gồm các thể loại từ âm nhạc dân gian, âm nhạc tín ngưỡng, cho đến các loại hình nghệ thuật biểu diễn như ca trù, hát xẩm, cải lương, chèo và dân ca. Mỗi thể loại âm nhạc này đều có sự liên kết mật thiết với các giá trị văn hóa, lịch sử và lối sống của các cộng đồng dân tộc khác nhau. Ví dụ, dân ca Bắc Bộ như "Quan họ" thể hiện sự giao tiếp và tình yêu trong cộng đồng, trong khi nhạc lễ của người Khmer thể hiện sự tôn kính và linh thiêng đối với các đấng thần linh.

Âm nhạc dân tộc có thể được chia thành hai nhóm lớn: âm nhạc của các cộng đồng dân tộc

và âm nhạc của các giai tầng xã hội. Trong mỗi cộng đồng dân tộc, âm nhạc dân tộc không chỉ là công cụ giao tiếp mà còn là phương tiện để truyền tải những giá trị và tri thức về thế giới tự nhiên, xã hội, cũng như những niềm tin tâm linh. Ví dụ, những điệu hát ru trong gia đình không chỉ giúp trẻ em yên giấc mà còn chứa đựng những bài học về đạo lý làm người, tình yêu thương, lòng hiếu kính. Đối với các nghi lễ tôn giáo, âm nhạc có vai trò không thể thiếu trong việc kết nối giữa con người và thế giới thần linh, như trong các nghi thức cúng bái, lễ hội hay các buổi lễ thờ cúng tổ tiên.

Âm nhạc dân tộc Việt Nam cũng là nơi chứa đựng một kho tàng những câu chuyện lịch sử, những cuộc chiến đấu anh hùng của tổ tiên. Những bài hát dân gian được sáng tác trong các cuộc kháng chiến không chỉ là phương tiện cổ vũ tinh thần chiến đấu mà còn là cách để người dân ghi nhớ và truyền tải những khoảnh khắc lịch sử đáng tự hào. Chẳng hạn, trong các bài hát như "Tiến quân ca", "Hồ Chí Minh đẹp nhất tên người", âm nhạc không chỉ thể hiện niềm tự hào về dân tộc mà còn là lời ca ngợi những chiến công vĩ đại của đất nước.

Mỗi nhạc cụ dân tộc, chẳng hạn như đàn bầu, đàn tranh, sáo, trống, đàn nhị, đều mang những đặc trưng riêng, tạo nên bản sắc văn hóa âm nhạc không thể trộn lẫn của mỗi dân tộc. Đàn bầu với âm thanh trầm bổng đặc trưng, mang đậm âm hưởng của vùng đất Bắc Bộ, biểu hiện sự dịu dàng và sâu lắng của con người nơi đây. Ngược lại, đàn đá của người Tây Nguyên lại gợi lên không khí mạnh mẽ, hoang sơ, đặc trưng cho nền văn hóa du mục và những nghi lễ gắn liền với thiên nhiên. Những nhạc cụ này không chỉ là công cụ để tạo ra âm nhạc, mà còn là phương tiện để con người thể hiện cảm xúc, tư tưởng và mối quan hệ của mình với thiên nhiên, thần linh và cộng đồng.

**2.2. Âm nhạc dân tộc trong các trường đại học**

Trong bối cảnh xã hội hiện đại, âm nhạc dân tộc thường phải đối mặt với nhiều thử thách trong việc bảo tồn và phát triển, đặc biệt là khi sự phát triển mạnh mẽ của âm nhạc phương Tây và các thể loại âm nhạc hiện đại đang ngày càng chiếm lĩnh. Tuy nhiên, các trường đại học vẫn giữ vai trò quan trọng trong việc bảo tồn, phát huy và truyền bá âm nhạc dân tộc đến với thế hệ trẻ, đặc biệt là sinh viên – những người sẽ tiếp nối và gìn giữ bản sắc văn hóa dân tộc trong tương lai.

Một trong những nhiệm vụ quan trọng của các trường đại học là phát triển chương trình giảng dạy âm nhạc dân tộc một cách bài bản và sâu sắc. Các trường đại học, đặc biệt là những cơ sở đào tạo về âm nhạc, văn hóa và nghệ thuật có thể xây dựng các môn học chuyên sâu về âm nhạc dân tộc, bao gồm cả lý thuyết và thực hành. Chương trình giảng dạy này giúp sinh viên không chỉ hiểu rõ về lịch sử và nguồn gốc của âm nhạc dân tộc mà còn học cách biểu diễn các thể loại nhạc dân tộc truyền thống qua các nhạc cụ dân tộc như đàn bầu, đàn tranh, sáo, trống, hoặc nhạc lý về các điệu hát dân gian.

Ở các trường đại học, âm nhạc dân tộc không chỉ được giảng dạy trong các lớp học chính thức mà còn được thực hành thông qua các câu lạc bộ, nhóm nhạc và các sự kiện văn hóa. Việc thành lập các câu lạc bộ âm nhạc dân tộc là một cách thức hữu hiệu để sinh viên có thể tham gia vào các hoạt động ngoại khóa, tìm hiểu và giao lưu với những người có chung niềm đam mê với âm nhạc truyền thống. Những câu lạc bộ này thường xuyên tổ chức các buổi tập luyện, biểu diễn âm nhạc dân tộc, giúp sinh viên có cơ hội học hỏi, trao đổi kinh nghiệm và cùng nhau thể hiện tình yêu với âm nhạc dân tộc.

Một yếu tố quan trọng khác là việc khuyến khích sinh viên tham gia các nghiên cứu khoa học về âm nhạc dân tộc. Các nghiên cứu này không chỉ giúp nâng cao hiểu biết về lịch sử, lý thuyết và giá trị của âm nhạc dân tộc mà còn tạo ra những cơ hội để sinh viên nghiên cứu và phát triển các phương pháp bảo tồn âm nhạc dân tộc trong bối cảnh hội nhập toàn cầu. Việc nghiên cứu âm nhạc dân tộc cũng giúp các sinh viên có cái nhìn sâu sắc hơn về vai trò của âm nhạc trong xã hội hiện đại và trong việc bảo tồn di sản văn hóa của dân tộc.

Tóm lại, âm nhạc dân tộc đóng vai trò quan trọng trong các trường đại học không chỉ qua việc giảng dạy chính thức mà còn thông qua các hoạt động ngoại khóa, nghiên cứu khoa học và các sự kiện văn hóa. Việc kết hợp giữa việc bảo tồn giá trị truyền thống và sự sáng tạo trong âm nhạc sẽ giúp âm nhạc dân tộc phát triển mạnh mẽ và gần

gũi hơn với thế hệ trẻ, góp phần bảo vệ và phát huy bản sắc văn hóa trong thời đại toàn cầu hóa.

**2.3. Các phương thức bảo tồn âm nhạc dân tộc tại các trường đại học**

Bảo tồn và phát huy âm nhạc dân tộc trong môi trường đại học là một nhiệm vụ đòi hỏi sự đầu tư về cả nguồn lực và phương thức triển khai. Dưới đây là một số phương thức có thể áp dụng để đạt được mục tiêu này:

- Chương trình giảng dạy âm nhạc dân tộc: Các trường đại học có thể đưa âm nhạc dân tộc vào chương trình đào tạo chính thức. Điều này có thể bao gồm các môn học về âm nhạc dân tộc, lý thuyết âm nhạc, lịch sử âm nhạc dân tộc và các lớp học biểu diễn các thể loại âm nhạc dân tộc. Chương trình giảng dạy này cần có sự kết hợp chặt chẽ giữa lý thuyết và thực hành, giúp sinh viên hiểu sâu về các yếu tố cấu thành âm nhạc dân tộc cũng như cách thức biểu diễn các loại hình âm nhạc này.

- Câu lạc bộ âm nhạc dân tộc: Việc thành lập các câu lạc bộ âm nhạc dân tộc là một cách thức hiệu quả để sinh viên có thể tham gia vào các hoạt động ngoại khóa, thể hiện sự sáng tạo và phát triển kỹ năng âm nhạc của mình. Các câu lạc bộ này có thể tổ chức các buổi tập luyện, biểu diễn hoặc giao lưu với các nghệ sĩ nổi tiếng, qua đó giúp sinh viên được tiếp xúc trực tiếp với nghệ thuật âm nhạc dân tộc.

- Tổ chức các sự kiện âm nhạc dân tộc: Các trường đại học có thể tổ chức các sự kiện văn hóa âm nhạc dân tộc như lễ hội âm nhạc, buổi hòa nhạc truyền thống, hoặc triển lãm âm nhạc dân tộc. Những sự kiện này không chỉ giúp sinh viên và cộng đồng trong trường có cơ hội giao lưu, học hỏi về âm nhạc dân tộc mà còn giúp nâng cao nhận thức của công chúng về vai trò quan trọng của âm nhạc dân tộc trong việc bảo tồn và phát huy bản sắc văn hóa.

- Giao lưu văn hóa quốc tế: Trong bối cảnh hội nhập quốc tế, các trường đại học có thể tổ chức các chương trình giao lưu văn hóa với các trường đại học nước ngoài, nhằm giới thiệu âm nhạc dân tộc Việt Nam đến bạn bè quốc tế và ngược lại, đưa các giá trị âm nhạc dân tộc của các quốc gia khác đến gần hơn với sinh viên trong trường.

**2.4. Thực trạng và thách thức trong việc bảo tồn âm nhạc dân tộc tại các trường đại học**

Mặc dù âm nhạc dân tộc đã được chú trọng trong nhiều trường đại học, tuy nhiên, vẫn còn rất nhiều thách thức cần phải vượt qua để có thể bảo tồn và phát huy hiệu quả âm nhạc dân tộc trong môi trường đại học. Những thách thức chính bao gồm:

- Thiếu nguồn lực: Một số trường đại học vẫn thiếu nguồn lực cần thiết cho việc giảng dạy âm nhạc dân tộc, đặc biệt là giảng viên có chuyên môn cao về âm nhạc dân tộc. Đồng thời, các trường cũng thiếu các trang thiết bị, nhạc cụ truyền thống hoặc phòng học chuyên dụng cho việc giảng dạy và biểu diễn âm nhạc dân tộc.

- Thái độ chưa tích cực của sinh viên: Trong bối cảnh hiện đại, sinh viên thường tập trung vào các ngành học chuyên môn và có xu hướng ít quan tâm đến âm nhạc dân tộc. Ngoài ra, việc tiếp cận với âm nhạc phương Tây hiện đại, các thể loại nhạc pop, rock, hip-hop, ... khiến âm nhạc dân tộc dần bị coi là lỗi thời và không phù hợp với xu thế.

- Chưa có sự phối hợp hiệu quả giữa các bên: Việc bảo tồn âm nhạc dân tộc tại các trường đại học chưa được sự phối hợp đồng bộ giữa các khoa, bộ môn và các tổ chức trong trường. Nếu không có sự hỗ trợ đầy đủ từ các bên liên quan, những hoạt động này có thể trở nên thiếu hiệu quả và không đạt được mục tiêu bảo tồn và phát huy bản sắc văn hóa.

**2.5. Giải pháp và khuyến nghị**

Để bảo tồn và phát huy hiệu quả âm nhạc dân tộc tại các trường đại học, một số giải pháp có thể được đề xuất như sau:

- *Tăng cường đào tạo giảng viên chuyên môn:* Các trường đại học cần chú trọng đào tạo và thu hút các giảng viên có chuyên môn về âm nhạc dân tộc, từ đó nâng cao chất lượng giảng dạy và nghiên cứu về âm nhạc dân tộc.

- *Đầu tư cơ sở vật chất và trang thiết bị:* Các trường cần đầu tư vào cơ sở vật chất, trang thiết bị giảng dạy và nhạc cụ dân tộc để đảm bảo điều kiện tốt nhất cho việc học tập và biểu diễn âm nhạc dân tộc.

- *Xây dựng chương trình giảng dạy linh hoạt*: Các trường đại học cần xây dựng các chương trình giảng dạy linh hoạt, phù hợp với nhu cầu và sở thích của sinh viên, từ đó khuyến khích sinh viên tham gia vào các hoạt động âm nhạc dân tộc.

- *Tổ chức các sự kiện văn hóa định kỳ*: Các sự kiện văn hóa âm nhạc dân tộc nên được tổ chức định kỳ để tạo cơ hội cho sinh viên tham gia và trải nghiệm âm nhạc dân tộc. Các sự kiện này cũng giúp thu hút sự chú ý của cộng đồng và góp phần nâng cao ý thức bảo tồn di sản văn hóa.

## III. KẾT LUẬN

Âm nhạc dân tộc đóng vai trò vô cùng quan trọng trong việc bảo tồn và phát huy bản sắc văn hóa dân tộc tại các trường đại học. Việc tích hợp âm nhạc dân tộc vào các hoạt động giáo dục, từ giảng dạy chính thức đến các hoạt động ngoại khóa, sẽ giúp sinh viên nâng cao nhận thức về giá trị văn hóa truyền thống, đồng thời phát triển các kỹ năng cá nhân. Tuy nhiên, để đạt được hiệu quả cao, cần có sự đầu tư đúng mức về nguồn lực, đào tạo giảng viên và tổ chức các hoạt động văn hóa phù hợp.

## TÀI LIỆU THAM KHẢO

Nguyễn Văn Hòa (2016). *Âm nhạc dân tộc và sự phát triển của nó trong bối cảnh xã hội hiện đại.* Nhà xuất bản Văn hóa - Văn nghệ TP.HCM.

Trần Thị Lan (2018). *Vai trò của âm nhạc dân tộc trong giáo dục văn hóa tại các trường đại học Việt Nam.* Tạp chí Văn hóa Nghệ thuật, số 1, trang 12-20.

Nguyễn Thị Mai (2020). *Bảo tồn và phát huy di sản âm nhạc dân tộc trong môi trường đại học: Thực trạng và giải pháp*. Hội nghị quốc gia về giáo dục và văn hóa, Hà Nội.

Đỗ Thị Bích Liên (2017). *Âm nhạc dân tộc trong các trường đại học Việt Nam: Thách thức và cơ hội*. Tạp chí Nghiên cứu Văn hóa, số 3, trang 45-58.

Nguyễn Quang Huy (2019). *Giới thiệu âm nhạc dân tộc Việt Nam trong các chương trình giảng dạy đại học.* Nhà xuất bản Đại học Quốc gia Hà Nội.

Lê Văn Hưng (2015). *Âm nhạc dân tộc và vai trò của nó trong việc bảo tồn bản sắc văn hóa*. Tạp chí Âm nhạc Việt Nam, số 4, trang 72-80.

Trương Đình Hiếu (2021). *Chương trình giảng dạy âm nhạc dân tộc tại các trường đại học: Một số vấn đề lý luận và thực tiễn.* Báo cáo nghiên cứu khoa học, Đại học Sư phạm Hà Nội.

Bùi Thị Lan Anh (2022). *Tương lai của âm nhạc dân tộc trong thế kỷ 21: Các xu hướng phát triển và bảo tồn*. Nhà xuất bản Âm nhạc.

Hội Nhạc sĩ Việt Nam (2016). *Âm nhạc Việt Nam: Di sản và tương lai.* Nhà xuất bản Văn hóa dân tộc.

Nguyễn Tuấn Anh (2023). *Sự kết hợp giữa âm nhạc dân tộc và âm nhạc hiện đại trong giáo dục tại các trường đại học.* Tạp chí Nghiên cứu Giáo dục, số 5, trang 101-110.